

Nr 9

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Genom en den 29 januari 1965 dagtecknad proposition, nr 20, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948

(nr 472)

Härigenom förordnas, att 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

77 §.

Klagan över ----- målet avgjorts.

Om synnerliga skäl föreligga, må domstol, som upptagit klagan, på framställning av åklagaren förordna, att målet skall flyttas till annan domstol som ägt upptaga ansökan om stämning i saken. Beslut eller annan åtgärd av den förra domstolen skall gälla till dess den domstol, dit målet flyttats, förordnar annat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1965.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring i militära rättegångslagen att mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål i vissa fall kan flyttas från underrätt, som upptagit klagan, till annan underrätt.

Inledning

I skrivelse den 11 mars 1963 har riksdagens militieombudsman hemställt, att Kungl. Maj:t ville överväga frågan om införande av möjlighet för domstol att till annan domstol flytta mål om klagan över beslut i disciplinmål och ersättningsmål (MO:s ämbetsberättelse 1964 s. 218—232).

MO har i skrivelsen redovisat yttranden av överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna, föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfiskaler, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges auditörer samt Sveriges advokatsamfund.

Över MO:s hemställan har efter remiss yttranden avgivits av riksåklagaren, Svea hovrätt, hovrätten för Övre Norrland och domstolskommittén. Riksåklagaren har vid sitt yttrande fogat yttranden av statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, stadsfiskalerna i Linköping, Karlskrona, Kristianstad och Skövde samt landsfiskalen i Bodens distrikt.

Gällande bestämmelser m. m.

Beträffande gällande bestämmelser samt militieombudsmannens skrivelse och yttrandena däröver torde utskottet få hänvisa till s. 3—10 i propositionen.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling*, följande.

Militära mål handlägges som regel av allmän domstol. I åtskilliga fall kan militär chef i stället döma till vissa disciplinstraff. I brottmål som handlägges av militär chef, *disciplinmål*, kan även fråga om förverkande av egendom prövas. Militär chef kan därjämte i begränsad utsträckning ålägga befattningshavare vid krigsmakten att ersätta kronan för förlust av eller skada på egendom. Ersättningsskyldighet kan åläggas i disciplinmål. Om ersättningsfråga ej prövas i sådant mål, kan den handläggas av den militäre chefen i *ersättningsmål*.

För varje avdelning vid krigsmakten finnes en domstol. Som regel är det den allmänna underrätten i avdelningens ordinarie förläggningssort.

Militära mål anhängiggöres i allmänhet vid domstol på samma sätt som allmänna mål. Militärt brottmål anhängiggöres således genom att åklagaren väcker åtal. Sådant åtal skall enligt huvudregeln upptagas av domstolen för den avdelning vid krigsmakten till vilken den misstänkte hör eller där han tjänstgjorde vid tiden för brottet. Tjänstgör den misstänkte vid annan avdelning när åtal skall väckas, kan även domstolen för denna avdelning upptaga åtalet, om rätten finner det lämpligt med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter. Åtalet får också upptagas av rätten i den ort där brottet förövats eller av den rätt där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet eller av rätten i den ort där han mera varaktigt uppehåller sig. Förutsättningen härför är att rätten finner synnerliga skäl föreligga med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter. Vad som sagts om rätten där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet innebär att domstolen i mantalsskrivningsorten

blir behörig att handlägga målet. Har åtal väckts vid en domstol, kan målet flyttas till annan behörig domstol på framställning av åklagaren.

Militära tvistemål anhängiggöres som regel genom ansökan om stämning till domstolen. I fråga om var talan skall väckas äger reglerna om åtal i militära mål motsvarande tillämpning. Anhängiggjort mål kan ej flyttas till annan domstol.

Mot beslut i disciplin- eller ersättningsmål föres talan hos domstolen för den avdelning vid vilken målet avgjorts. Angår beslutet ämbetsbrott, föres talan i vissa fall hos hovrätt. Talan får föras av den som ålagts disciplinstraff eller ersättningskyldighet eller av den för vilken egendom förklarats förverkad. Klaganden har att upprätta en fullföljdsinlaga, som efter utredning av åklagaren ingives till domstolen. I fråga om ansvar eller förverkande äger även åklagare föra talan. Han skall göra det genom ansökan om stämning.

För klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål finnes endast en behörig domstol i varje särskilt fall i enlighet med vad som nu sagts. Mål, som fullföljts hos domstolen, kan ej flyttas till annan domstol enligt gällande bestämmelser. MO:s förslag till lagändring innebär bl. a. att möjlighet skall öppnas för domstolen att förordna om överflyttning av målet till annan domstol som kunnat upptaga omedelbart väckt talan i saken.

I fråga om åtal i militärt brottmål är syftet med alternativt behöriga domstolar och med möjligheten att flytta mål främst att underlätta för den misstänkte att inställa sig personligen inför rätten. Hans närvaro är ofta nödvändig för att rättegången skall kunna genomföras. Detta gäller särskilt de fall då förhör med honom utgör den enda utredning som står till buds, vilket ej är ovanligt i mål av detta slag. Det har visat sig vara av särskild praktisk betydelse att kunna flytta mål till annan domstol i samband med att den misstänktes tjänstgöring förlägges till annat förband eller att han hemförlovas. Långa och tidsödande resor, som skulle bli kostsamma för den misstänkte, kan undvikas.

Mål om klagan över beslut i disciplinmål skiljer sig till sin karaktär icke nämnvärt från militära brottmål som angår åtal. Med hänsyn till de enskilda klagandenas intressen och till processekonomiska synpunkter över huvud synes det motiverat att också mjuka upp reglerna om domstol i mål om klagan i disciplinmål. Detsamma gäller mål om klagan i ersättningsmål. Såsom MO uttalat torde gällande ordning om fullföljd av talan ej böra ändras. Har talan fullföljts hos behörig allmän underrätt, bör domstolen emellertid kunna förordna att målet flyttas till annan domstol. Jag biträder alltså i denna fråga MO:s uppfattning, vilken vunnit allmän avslutning under remissbehandlingen.

I överensstämmelse med vad som gäller för militära brottmål som anhängiggjorts genom åtal torde fullföljda disciplin- eller ersättningsmål böra flyttas endast om synnerliga skäl föreligger. Vid rättens prövning kan beaktas bl. a. om domstol, till vilken överflyttning aktualiseras, regelmäs-

sigt handlägger militära mål. Om omständigheterna talar mot att målet flyttas till domstol där militära mål sällan förekommer, kan alltså flyttning underlåtas. Detta torde dock förekomma endast i undantagsfall och någon anledning att, som förordats i vissa remissyttranden, begränsa möjligheterna att flytta mål till att avse domstol, som är domstol för avdelning vid krigsmakten, föreligger därför ej enligt min uppfattning. Lagbestämmelsen i ämnet bör utformas så, att det blir möjligt att flytta mål till annan domstol som ägt upptaga ansökan om stämning i saken. Bestämmelsen kommer härigenom att avse domstol som är behörig att handlägga åtal eller omedelbart väckt talan om ersättningsanspråk.

Det är naturligt att, som MO föreslagit, initiativrätten till överflyttning av mål om klagan över beslut i disciplin- eller ersättningsmål tillkommer åklagaren på samma sätt som gäller för militära brottmål som avser åtal. I allmänhet torde frågan om överflyttning kunna väckas samtidigt som åklagaren avger förklaring till rätten över fullföljdsinlagan. En överflyttning förutsätter kontakt med den militära myndigheten. Givet är också att erforderligt samråd och utbyte av synpunkter skall äga rum mellan berörda åklagare, innan framställning göres om överflyttning.

På grund av vad sålunda anförts förordar jag att ett andra stycke av det sakliga innehåll MO föreslagit upptages i 77 § militära rättegångslagen.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1965.

Lagrådet

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 20, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 25 februari 1965

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, Ernulf, Hjorth, Schött, Lundin, Lidgard och Johan Olsson;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, fru Johansson, herrar Östrand, Ekström i Björkvik, fru Kristensson, fru Löfqvist, herrar Gustafsson i Borås och Larsson i Öskeviksby.